

Evrei români care au contribuit la construcția Israelului modern: Șmuel Cohen

Șmuel Cohen (sau pe numele purtat în Moldova, Samuel Kogan) s-a născut în anul 1870, în comuna Ungheni din Basarabia, nu departe de Iași, pe malul Prutului.

La sfârșitul sec. al XIX-lea Ungheni era o așezare românească din Moldova de dincolo de Prut, cu o majoritate etnică evreiască. Rezultatele recensământului din 1897 au fost: 1136 evrei, 456 români, 72 ucraineni, 58 ruși și 17 polonezi. Evreii erau de două ori mai mulți ca toți ceilalți la un loc.

În anul 1887 a făcut aliya și s-a așezat în *moshava* (colonia) Rișon LeTion, unde a cumpărat un teren agricol de 22 *dunam* (2,2 hectare). A învățat să cultive vița de vie și aceasta i-a devenit meseria. Era cunoscut în *moșava* pentru talentul lui la muzică. Cânta la vioară și fusese poreclit Stempenyu, după un clarinetist de klezmer. personajul unei nuvele a marelui scriitor idiș Șalom Aleichem. În *moșava* s-au făcut mai multe încercări de a pune pe muzică poezia *Hatikva* (speranța) a lui Naftali Herz Imber.

A încercat și el, bazându-se pe melodiile populare românești pe care le cunoștea de acasă. S-a căsătorit cu Minia Pepermeister din Vilnius, Lituania și au avut o fiică pe nume Ida.

Din ziua în care a intrat în Rișon LeTion, neobositul Șmuel Cohen a desfășurat o susținută activitate publică. A fost membru în multe organizații, printre care "Bnei Brit" (prima organizație care și-a ținut ședințele în ebraică) și "Bnei Moșe" (au încurajat "sionismul cultural", înființând școli). A fost membru și în organizații care se ocupau cu achiziționarea de pământuri. În 1889 a fost printre fondatorii organizației Hakeren Hakayemet LeRișon LeTion, care, deși o organizație locală, a fost înființată cu 12 ani înaintea organizației naționale Hakeren Hakayemet Lelsrael.

Când s-a înființat colonia Rehovot, în 1890, s-a elaborat un program după care așezarea să fie independentă, fără a depinde de ajutorul Baronului Rotschild și a grupării "Hovevei Tion". În noua *moșava* s-a angajat voluntar (fără a fi retribuit) să-i învețe pe muncitori să sape și să scoată buruienile.

În anul 1891 s-au ținut la Yafo adunări în care s-a propus achiziționarea de noi terenuri și înființarea de așezări. Șmuel Cohen a fost foarte activ în aceste adunări și a fost printre inițiatorii acestor activități. El a fost și foarte activ în deliberările ținute în casa liderului acestor adunări, Yehoșua Hankin, cunoscut ca cel mai activ partizan al liberalizării terenurilor. În plus Șmuel Cohen a participat la întâlnirea în care s-a hotărât înființarea coloniei Nes Tiona. A fost printre primii membri ai filialei "Bnei Moșe", înființată chiar acolo.

Ceva mai târziu industria vinului a intrat în criză, ca urmare a trecerii din patrimoniul baronului Rotschild în cel al baronului Hirsch și al Societății Evreiești pentru Așezări (JCA). Șmuel Cohen a plecat pentru câțiva ani la Ungheni, unde a înființat o școală în limba ebraică pentru fete. Mai târziu s-a întors în Rișon LeTion, unde a murit în 1940. Aici și-a continuat activitatea în măsura în care vârsta și sănătatea i-au permis-o. Dar vechea lui pasiune, muzica, i-a fost mereu alături. Într-un articol publicat în ebraică în săptămânalul "Bustanai" din 6 noiembrie 1938, el povestește cum a adaptat o melodie la cuvintele poeziei *Hatikva*:

"În 1877 fratele meu mai mare, Țvi, a încercat să cultive grâu pe pământurile coloniei Yisud Hamaala (lângă Roș Pina). În zilele acelea se afla la Roș Pina Naftali Hertz Imber. El i-a dat fratelui meu volumul lui de poezii cu o dedicație frumoasă. Fratele meu mi-a trimis acest volum în diaspora. Dintre toate poeziile, cel mai mult mi-a plăcut *Hatikva*. După puțin timp am făcut *aliya*. În patria mea eram obișnuiți să cântăm în cor cântecul românesc "Hăis-Cea". Când am ajuns la Rișon LeȚion acum 50 de ani, am văzut că nu se cântă *Hatikva*. Eu am fost primul care a început s-o cânte după melodia pe care o știam. Asta este melodia care se cântă și astăzi în toate așezările unde se află evrei. La început nici cuvintele și nici melodia nu au avut mare succes. Noi cântam cântece mai frumoase. Cântam două cântece despre Rișon LeȚion scrise tot de Naftali Herz Imber, *Hai, Rișon!* și *Mișmar Hayarden*, pe muzica lui Igli. Pe acesta din urmă voiam să-l facem imn național, nimeni nu se gândea la *Hatikva*."

Cum a devenit *Hatikva* imn național?

În anul 1886 a apărut în ziarul HaȚvi din Ierusalim, editat de Ben Yehuda și redactat ani de zile și de românul David Yudelovitch, un anunț semnat de Naftali Hertz Imber, în care autorul caută un editor pentru cartea lui de poezii intitulată „Barkay”. Cartea a apărut în același an și conținea poezii dedicate tuturor noilor colonii; multe dintre ele au început să fie cântate. Imber, originar din Galiția, a scris *Hatikva* în 1877, în casa unui bun prieten, la Iași. Deci nu doar melodia, ci și cuvintele au legătură cu România. Prima încercare de a pune versurile pe muzică a fost făcută de pionierii veniți în 1882, dar nu a reușit. A doua a fost a lui Israel Belkiner din Rișon LeȚion. El a apelat la un prieten, Leon Igli din Zichron Yaakov, care era și compozitor, ca să scrie o melodie pentru *Hatikva*, dar melodia lui a fost prea complicată și oamenii nu au reușit să o cânte. După un an, la Rișon LeȚion, au început să-l cânte pe melodia pe care o folosim și astăzi. Nimeni nu știa de unde vine. S-a presupus că e vorba despre o parte a poemului simfonic *Vltava* a lui Smetana. Dar adevărul este cel descris de Șmuel Cohen: la origine a fost un cântec popular moldovenesc, ale cărei sonorități sunt inconfundabile.

La primele congrese sioniste nu se cânta niciun imn. La congresul al patrulea, ținut la Londra în 1900, s-a cântat imnul național al Marii Britanii. Înainte de cel de al cincilea congres, Imber le-a propus organizatorilor să se cânte *Hatikva*. Dar abia al șaselea congres, din anul 1903, s-a încheiat cu intonarea *Hatikvei*. În toți acești ani s-au făcut și o serie de schimbări în textul poeziei. Ultima schimbare a fost făcută în anul 1905 de un profesor din Rișon LeȚion. Cu toate astea, disputa privind cântecul care ar trebui să fie imnul național a continuat chiar și după proclamarea independenței în 1948. În orice caz, la al 18-lea Congres Sionist din 1933, care era pe atunci un fel de parlament evreiesc, s-a luat decizia: "Congresul hotărăște ca, după o tradiție de mulți ani, steagul albastru-alb să devină steagul Organizației Sioniste Mondiale (care era un fel de guvern al evreilor înainte de crearea statului), iar *Hatikva* să fie imnul național al poporului evreu".

Dar ce să vezi? După înființarea statului Israel, poziția *Hatikvei* ca imn național nu a fost consfințită de nicio lege și timp de 70 de ani s-a cântat un imn național care, deși îndrăgit de toți locuitorii evrei ai țării, era oarecum „illegal”. Abia acum, în 2018, imnul și steagul au fost adoptate formal prin "Legea Națiunii".